

PROVIDENTIA-TERREIN TE STERKSEL

**Herinrichting Providentia-terrein in relatie tot
Groene Hoofdstructuur en
beschermde natuurwaarden**

juli 2008

colofon

opdrachtgever

Kempenhaeghe
Postbus 61
5590 AB Heeze
telefoon: +31.(0)40.2279199

opdrachtnemer

Nieuwland Advies
Haagsteeg 4
Postbus 522, 6700 AM Wageningen

telefoon: +31.(0)317.467.246
fax: +31.(0)317.467.200
e-mail: advies@nieuwland.nl
www.nieuwlandadvies.nl

adviseur:

G.W. Jansen

vormgeving

Nieuwland Advies

copyright

8310 HTP © 2008 Nieuwland Advies, Wageningen

Niets uit deze uitgave mag worden vereenvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur(s).

Deze uitgave is met de grootste zorgvuldigheid opgesteld. Noch de makers, noch de uitgever stellen zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolkomenheden in deze uitgave.

VOORWOORD

De Stichting Kempenhaeghe is voornemens haar terrein in Sterksel (Provincie Noord-Brabant) her in te richten. Hierbij zou het terrein naast de zorgfunctie ook andere functies krijgen.

Het Providentia-terrein in Sterksel ligt grotendeels in de Groene Hoofdstructuur (GHS) en er komen diverse beschermde planten- en diersoorten voor. Bij ruimtelijke plannen moet in beeld worden gebracht wat de gevolgen zijn van de ruimtelijke plannen.

De Stichting Kempenhaeghe heeft aan Nieuwland Advies gevraagd de ruimtelijke plannen van haar terrein in Sterksel te toetsen aan de natuurwetgeving.

*Dit rapport is opgesteld onder supervisie van Bureau Welmers en Promes die de ruimtelijke planvorming van het Providentia-terrein begeleiden.
Dit rapport is opgesteld door dhr. G.W. Jansen van Nieuwland Advies.*

Rapunzelklokje

INHOUD

Voorwoord

hoofdstuk 1: Inleiding **07**

1.1 aanleiding 07

1.2 werkwijze 07

hoofdstuk 2: Achtergronden **09**

2.1 natuurwaarden 09

2.2 voorgenomen plan 10

hoofdstuk 3: Korte analyse **11**

3.1 analyse 11

3.2 toetsing 12

hoofdstuk 4: Conclusies en aanbevelingen **17**

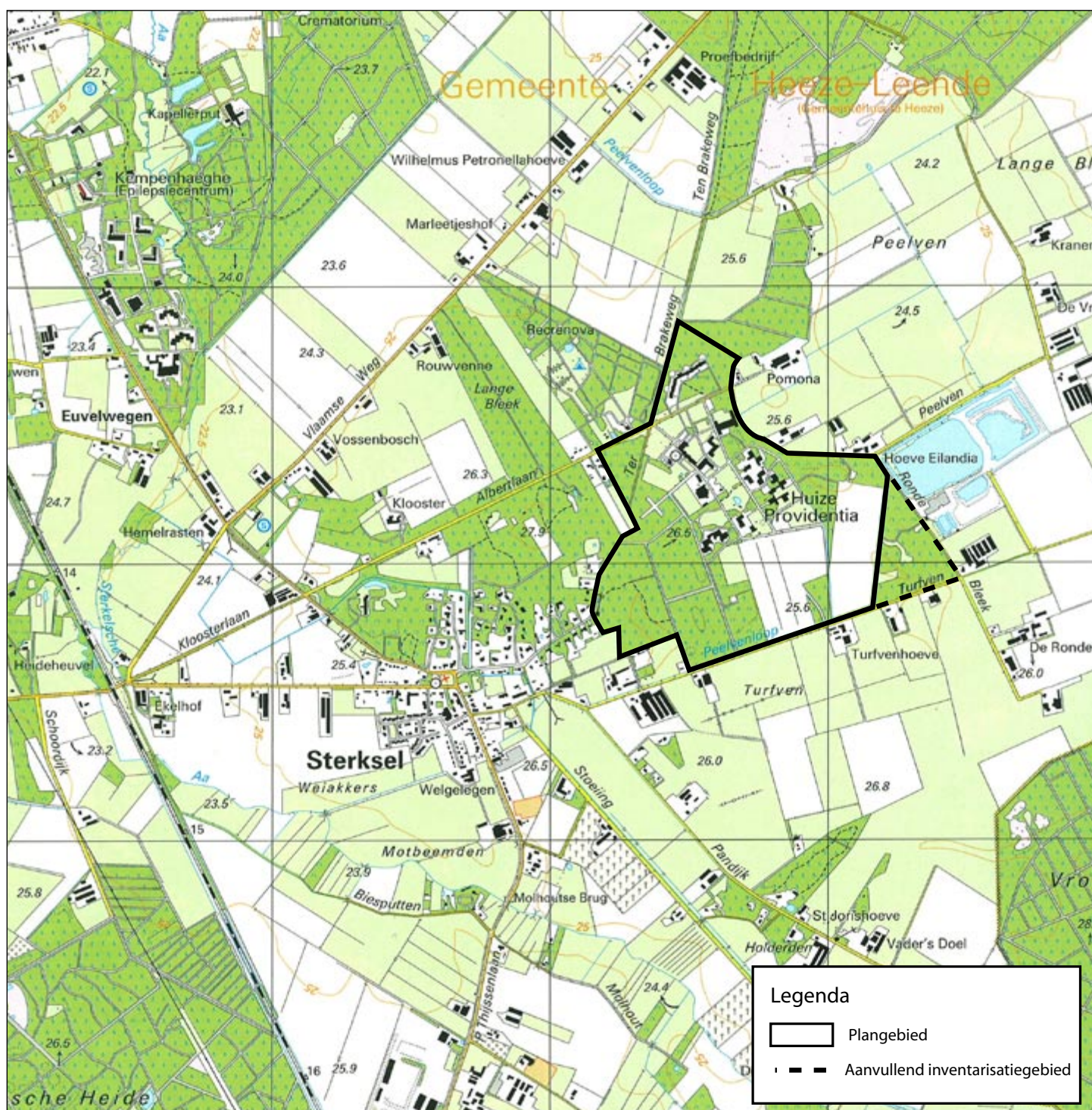
Verklarende woordenlijst **19**

Literatuur en bronnen **21**

Bijlagen

1. GHS en RNLE 23

2. Voorontwerp bestemmingsplan 25

INLEIDING

1.1 Aanleiding

De Stichting Kempenhaeghe is voornemens om haar terrein in Sterksel (Noord-Brabant) (zie figuur Plangebied en omgeving) her in te richten. Hierbij zal het terrein naast een zorgfunctie ook andere functies krijgen waaronder woningbouw. Dit houdt in dat de bestemming van delen van het Providentia-terrein zal moeten veranderen om de nieuwe functies mogelijk te maken.

Het Providentia-terrein bestaat nu uit diverse gebouwen, infrastructuur (wegen), parkachtige structuren, grote oppervlakten bos en agrarische percelen.

Het Providentia-terrein ligt grotendeels in de Groene Hoofdstructuur (GHS) en de Regionale Natuur- en Landschapseenheid (RNLE) (zie bijlage 1). Op het Providentia-terrein komen diverse beschermde planten- en diersoorten voor (Nieuwland Advies, 2008).

Met het oog op de ligging van het Providentia-terrein in de GHS moet worden aangegeven wat de eventuele effecten zijn van de voorgenomen plannen op de GHS (Nee, tenzij-beleid); ook de effecten op beschermde natuurwaarden dienen in beeld gebracht te worden.

De Stichting Kempenhaeghe heeft Nieuwland Advies gevraagd de ruimtelijke plannen te toetsen aan de natuurwetgeving.

Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is om in kaart te brengen wat de effecten zijn van de voorgenomen plannen van het Providentia-terrein op de GHS en de beschermde natuurwaarden.

Belangrijk in dit verband is dat er geen significante aantasting van de GHS mag plaatsvinden; mitigatie en/of compensatie zou nodig kunnen zijn.

Kleine vuurvliinder

Plangebied (zie figuur Plangebied en omgeving)

Het Providentia-terrein te Sterksel ligt ten oosten van Sterksel (gemeente Heeze-Leende) en ten zuiden van de Strabrechtse Heide.

1.2 Werkwijze

De twee natuurwetgevingsaspecten (Nee, tenzij-beleid en de Flora- en faunawet) zijn dermate met elkaar verweven dat dit als één onderzoek is uitgevoerd.

Het onderzoek is uitgevoerd in twee stappen:

Stap 1 Analyse inclusief effect-onderzoek

In deze stap is op basis van het rapport van Nieuwland Advies (2008) een analyse van de natuurwaarden uitgevoerd en zijn deze getoetst aan het voorgenomen plan.

Stap 2 Rapportage

De rapportage zal gericht zijn op:

- resultaten stap 1 (analyse),
- oordeel over de vraag of er sprake is van een significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de GHS,
- oordeel over de vraag of beschermde natuurwaarden worden aangetast en of een ontheffing op de Flora- en faunawet nodig is,
- indien van toepassing mitigatie en/of compensatie.

Eerst vindt de opstelling plaats van een concept-rapport wat na bespreking wordt omgezet in een definitief rapport.

2.1 Natuurwaarden

De beschrijving is gebaseerd op het rapport van Nieuwland Advies (2008). Voor uitgebreidere informatie over de natuurwaarden wordt naar dat rapport verwezen en de rapporten van SOVON (Kok, 2007) en de VZZ (Koelman en Regelink, 2007).

Flora

Er zijn circa 80 plantensoorten aangetroffen, vooral soorten van graslanden en bermen.

De Gewone dotterbloem komt voor in de Peelvenloop; in de droge graslanden zijn zowel het Rapunzelklokje als het Grasklokje aangetroffen.

Er zijn vier beschermde plantensoorten aangetroffen, namelijk:

- Brede wespenorchis t-1¹
- Gewone dotterbloem t-1
- Grasklokje t-1
- Rapunzelklokje t-2

Fauna

Zoogdieren

Het aantal zoogdieren (uitgezonderd vleermuizen) is beperkt en bestaat uit vrij algemene soorten.

Vleermuizen

Op het Providentia-terrein te Sterksel zijn 6 vleermuissoorten aangetroffen waaronder de Gewone grootoorvleermuis en de Franjestaart. Van enkele soorten zijn veel waarnemingen gedaan zoals van de Gewone dwergvleermuis; andere soorten zijn slechts één of enkele malen waargenomen.

¹ Aanduiding van tabel van de Flora- en faunawet.

Er zijn van enkele soorten verblijfplaatsen aanwezig op het Providentia-terrein zoals de zolder van de kerk en het voormalig kloostergebouw. Laanstructuren worden gebruikt als vliegroutes; dit geldt met name voor de bomenlaan aan de zuidoostkant. Zomerverblijfplaatsen in bomen zijn in potentie aanwezig; in 2007 zijn tijdens de inventarisatie geen aanwijzingen gevonden van gebruik door vleermuizen.

Vogels

Er zijn in totaal 33 verschillende broedvogels aangetroffen; het grootste aandeel hiervan werd ingenomen door kleine zangvogels waaronder relatief hoge aantallen Vinken, Koolmezen en Goudhaantjes. In de oudere bossen zijn veel verschillende vogels aangetroffen, naast zangvogels ook spechten waaronder Grote bonte specht. Andere aangetroffen vogels zijn Buizerd, Sperwer (Nieuwland Advies), Kerkuil en Bosuil (VZZ). Broedplaatsen van deze soorten zijn niet bekend, uitgezonderd de Kerkuil die waarschijnlijk nestelt in de kerk.

Reptielen en amfibieën

Mogelijk is de Levendbarende hagedis op het terrein aanwezig, hoewel er sprake is van een marginaal biotoop (bosrand met ruigtkruiden). De meeste waarnemingen van amfibieën zijn in 2007 gedaan in de Peelvenloop. De waarneming van de Alpenwatersalamander is niet bevestigd. In de poel van het zuidelijk deel van het terrein is alleen de Bruine kikker aangetroffen; de poel kenmerkt zich door een 100% kroosbedekking en een modderlaag.

Vissen

Er zijn slechts twee viswaarnemingen bekend van het relevante 5 x 5 km-hok (RAVON, diverse jaren). Het gaat om beide stekelbaarssoorten. Bij de inventarisatie van 2007 is de Peelvenloop bemonsterd; slechts op enkele plaatsen stond water – hier zijn geen vissen aangetroffen.

Dagvlinders

Op het Providentia-terrein zijn in 2007 14 dagvlindersoorten aangetroffen (zie bijlage 2). Het gaat om soorten van bossen (Bont zandoogje), ruigten (Distelvlinder), ruige graslanden (Icarusblauwtje) en droge, voedselarme graslanden (Kleine vuurvlinder).

2.2 Voorgenomen plan

Het voorgenomen plan houdt op hoofdlijnen in (zie bijlage 2: voorontwerp bestemmingsplan):

- herschikking van de bestaande gebouwenstructuur (in het centrale deel van het Providentia-terrein),
- aan zowel de oost- als de westzijde van het centrum komen kleine eenheden nieuwe woongebieden,
- agrarische percelen krijgen deels een natuurfunctie en worden deels gebruikt voor boscompensatie.

3.1 Analyse

Beleid

Streekplan

De Groene Hoofdstructuur en de Natura 2000-gebieden zijn begrensd met een zogenaamde groene contour. Binnen de groene contour geldt het 'nee, tenzij' regime. Nieuwe plannen, projecten of handelingen binnen en in de nabijheid van deze gebieden zijn niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Via onderzoek zal moeten worden aangetoond of er al dan niet sprake is van significante aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden. Bij de check op significante gevolgen wordt specifiek gelet op gevolgen voor:

- de te behouden natuurwaarden op de locatie waarop de nieuwe ontwikkeling betrekking heeft,
- het functioneren van de GHS in breder verband.

Flora- en faunawet

Bij locatiekeuze en ruimtelijke inrichting dient rekening te worden gehouden met planten- en diersoorten die op basis van de Flora- en faunawet beschermd zijn. Binnen de Flora- en faunawet zijn verschillende categorieën beschermde soorten onderscheiden. De tabel 1-soorten hebben de lichtste bescherming; voor deze soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd. Wel geldt de zorgplicht.

Natuurwaarden

De belangrijkste natuurwaarden van het Providentia-terrein zijn de vleermuizen en de vogels (Nieuwland Advies, 2008). Hierna volgt een overzicht van de in 2007 aangetroffen beschermde soorten.

	Soorten	Tabelaanduiding Flora- en faunawet
Planten	Brede wespenorchis	1
	Gewone dotterbloem	1
	Grasklokje	1
	Rapunzelklokje	2
Zoogdieren	Eekhoorn	2
	Egel	1
	Haas	1
	Konijn	1
	Mol	1
	Vos	1
	Vleermuizen:	
	Fanjestaart	3
	Gewone dwergvleermuis	3
	Gewone grootoorvleermuis	3
	Laatvlieger	3
Vogels	Alle soorten	
Reptielen/amfibieën	Bruine kikker	1
	‘Groene kikker’	1
	Kleine watersalamander	1
	Levendbarende hagedis (?)	2

Tabel: Beschermde soorten 2007 Providentia-terrein

3.2 Toetsing

In hoofdstuk 2 is het voorgenomen plan aangegeven. Dit wordt in deze paragraaf getoetst aan de Nb-wet en de Flora- en faunawet.

Toets aan Natuurbeschermingswet (nee, tenzij-beleid)

De invloed van het voorgenomen plan kan betrekking hebben op de volgende factoren:

1. Hydrologie
2. Oppervlakteverlies
3. Versnippering
4. Licht
5. Geluid
6. Recreatie.

Ad 1) Hydrologie

Het hydrologisch systeem verandert niet. Wel dienen de nieuwbouwcomplexen te worden aangesloten op het rioolstelsel.

Er zal geen effect optreden op de GHS-terreinen.

Ad 2) Oppervlakteverlies

Het oppervlakteverlies aan GHS-terrein is zeer beperkt (zie bijlage 2). Het gaat om 4 bouwblokjes²; het oppervlakteverlies bedraagt circa 2% van de GHS.

Er wordt ingeschat dat het oppervlakteverlies geen negatieve effecten zal hebben op de natuurwaarden van de GHS-terreinen (met name vogels, zie toets Flora- en faunawet). In het voorgenomen plan is voorzien in boscompensatie; het areaal bos zal met ongeveer 20-25% toenemen (zie bijlage 2).

Ad 3) Versnippering

De nieuw te bebouwen oppervlaktes in de GHS zullen geen harde barrière vormen tussen (deel)leefgebieden van populaties van de bosgebieden. Echter zijn versnipperende effecten niet geheel uit te sluiten. Hiervoor dienen dan mitigerende maatregelen te worden genomen; deze bestaan uit:

- de bebouwing zo mogelijk door opgaande beplanting gescheiden houden van de noord-zuid-lopende laanstructuren; hiermee blijven de vliegroutes van vleermuizen intact,
- de hoogte van de bebouwing beperken.

Met voornoemde of vergelijkbare maatregelen zullen de versnipperende effecten minimaal of afwezig zijn.

Ad 4) Licht

Vleermuizen zijn gevoelig voor licht; de meeste soorten ondervinden negatieve effecten van licht. Het is raadzaam om verlichting van vliegroutes van vleermuizen af te keren³.

Er wordt ingeschat dat de leefgemeenschappen en soorten van de GHS-terreinen geen schade zullen ondervinden van licht.

Ad 5) Geluid

De geluidstoename zal zeer beperkt zijn op het Providentia-terrein.

Negatieve effecten op de GHS-terreinen door een eventuele geluidstoename worden niet verwacht. Wel dient bij de uitvoering van maatregelen rekening te worden gehouden met mogelijke geluidsoverlast (zie aanbevelingen).

Ad 6) Recreatie

Er zal waarschijnlijk een lichte toename zijn van het aantal recreatiebewegingen als gevolg van de bewoning. Op dat moment is het Providentia-terrein ook al vrij toegankelijk en vindt er vooral extensieve recreatie plaats zoals wandelen en fietsen.

Er wordt ingeschat dat een eventuele toename van de recreatie geen significante negatieve effecten zal veroorzaken op de GHS-terreinen.

² Het oostelijk bouwblok ligt ten dele in de GHS.

³ Voor eventuele wegverlichting kan de VZZ adviseren over toe te passen verlichting.

Toets aan Flora- en faunawet

Hier wordt ingegaan op eventuele effecten op relevante groepen met beschermde soorten in relatie tot de al dan niet aangegeven factoren (zie Toets aan NB-wet). Het gaat om zoogdieren (vleermuizen), vogels, amfibieën en reptielen. De overige diergroepen en planten zullen geen schade ondervinden. Het zal duidelijk zijn dat een zekere overlap met de 'Toets aan de NB-wet' niet is te vermijden.

Zoogdieren (vleermuizen)

Er wordt vanuit gegaan dat de verblijfplaatsen van vleermuizen in gebouwen (kerk en dergelijke) gehandhaafd blijven.

Oppervlakteverlies

Het oppervlakteverlies aan bos zal geen negatieve effecten veroorzaken op de zoogdierpopulaties. In de omgeving is voldoende vervangend biotoop aanwezig zoals voor de Eekhoorn.

Zomerverblijfplaatsen van vleermuizen in bomen worden voorzover bekend niet gebruikt (Koelman & Regelink, 2007); verspreid over het terrein komen bomen voor met gaten en spleten die in potentie geschikt zijn voor vleermuissoorten. Door oppervlakteverlies aan bos zullen de vleermuizen geen schade ondervinden.

Versnippering

Zoals bij de 'Toets aan de NB-wet is aangegeven, kunnen versnipperingseffecten voorkomen worden. Het gaat hier dan met name om vliegbewegingen van vleermuizen. Er worden dan ook geen negatieve effecten verwacht op vleermuizen.

Licht

Door de lichtbronnen (langs infrastructuur en in woningen) van de vliegroutes van vleermuizen af te wenden, zullen de vleermuizen geen schade ondervinden.

Vogels

Er wordt vanuitgegaan dat de (mogelijke) broedplaats van Kerkuil gehandhaafd blijft.

Oppervlakteverlies

Het oppervlakteverlies aan bos zal geen negatieve effecten veroorzaken op de vogelpopulaties, ook gelet op het grote areaal compensatiebos dat wordt aangelegd. Wel dient bij kap van bomen rekening te worden gehouden met 'jaarrondbeschermde' vogels zoals Spechten en Uilen.

Versnippering

Er zullen geen versnipperende effecten optreden op vogelsoorten van het Providentia-terrein; het merendeel van de vogels zijn kleine zangvogels van bossen.

Recreatie

Een eventuele recreatie-toename zal geen negatieve effecten veroorzaken op de vogelpopulaties.

Amfibieën/reptielen

De Levendbarende hagedis zal geen negatieve effecten ondervinden van het voorgenomen plan. Door voortzetting van het verschrallingsbeheer en een goed beheer van bosranden, worden de mogelijkheden van deze soort nog verbeterd.

Ook de amfibieën zullen geen negatieve effecten ondervinden van het voorgenomen plan. Door bij de natuurontwikkeling aanvullende voortplantingsbiotopen te realiseren worden de ontwikkelingsmogelijkheden nog vergroot. Het oostelijk bouwblok ligt ten dele in de GHS.

Bomenlaan: Vliegrouete vleermuizen

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Conclusies

De functieveranderingen op het Providentia-terrein (natuurontwikkeling, woningbouw) zullen geen significante negatieve effecten veroorzaken op de GHS: de natuurwaarden en wezenlijke kenmerken blijven intact. De natuurwaarden zullen nog verhoogd worden door de agrarische percelen te gebruiken voor natuurontwikkeling en boscompensatie.

Het verdwijnen van kleine bospercelen ten behoeve van woningen wordt gecompenseerd door grootschalige bosaanplant op onder andere agrarische percelen.

Beschermde soorten op basis van de Flora- en faunawet zullen geen negatieve effecten ondervinden. Hierbij dienen de belangrijke verblijfplaatsen van vleermuizen (zolders van gebouwen) en vogels (zolder) gehandhaafd te blijven. Voor de overige beschermde soorten is vervangend deelgebied ruimschoots aanwezig op het Providentia-terrein.

Aanbevelingen

Het realiseren van mitigerende maatregelen, waaronder:

- het behouden van verblijfplaatsen van vleermuizen en vogels,
- het behouden en indien nodig van verbeteren van vliegroutes voor vleermuizen (zuid-oost bomenlaan) en boslanen. Eventueel aanbrengen van opgaande beplanting tussen bebouwing en vliegroutes (afscherming) behoort tot de mogelijkheden,
- verlichting langs infrastructuur afgekeerd houden van vleermuisvliegroutes,

Voortzetten en mogelijk verbeteren van natuurlijk beheer:

- natuurlijk bosbeheer,
- extensief maaibeheer graslandjes en bermen,
- poel vrijzetten van bomen en baggeren,
- ontwikkelen van geleidelijke overgangen tussen bos en graslandjes, bos en bermen (bospaden).

Bij de natuurontwikkeling dient een 'gebiedseigen' ontwikkeling voorop te staan:

- realisatie van heischrale graslanden en/of hei,
- aanbrengen van poelen in omgeving Peelverloop.

Bij realisatie van het voorgenomen plan een ecologisch protocol gebruiken waarin duidelijk staat aangegeven hoe moet worden omgegaan met beschermde soorten.

Hazelworm

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Abiotisch	Behorend tot de niet-levende natuur.
Aquatisch	Tot het water behorend.
Biotisch	Behorend tot de levende natuur.
Biotoop	Woongebied van een (groep van) organisme(n).
Diversiteit	Verscheidenheid.
Ecologie	Wetenschap die de relaties tussen levende systemen en hun omgeving bestudeert.
Ecologische hoofdstructuur	Samenhangend stelsel van landschapselementen van kerngebieden natuurontwikkelingsgebieden en verbindingzones dat bijdraagt aan verspreidingsbewegingen van planten- en diersoorten. In Noord-Brabant is de EHS ook wel Groene Hoofdstructuur (GHS) genoemd.
Ecologische Verbindingszone	Gebieden of structuren die verbreiding en uitwisseling van planten- en diersoorten tussen natuurgebieden mogelijk maken.
Ecosysteem	Functioneel relatiestelsel afgegrensd in tijd en ruimte waarin zich onder de elementen levende organismen bevinden.
Eurytoop	Vissoorten die in een brede range van voorwaarden kunnen voorkomen.
Fauna	Dierenwereld.
Flora	Plantenwereld.
Foerageren	Voedsel zoeken.
Gradiënt	Geleidelijke overgang in de ruimte, bijvoorbeeld droog-nat.

Bruine kikker

Brede wespenorchis

Juveniel	Nog niet volwassen dier.
Kerngebied (Natuurkerngebied)	Bestaande, grotere natuurgebieden met in (inter)nationaal opzicht belangrijke, duurzame te behouden ecosystemen.
Kwel	Opwelling van water uit de ondergrond.
Levensgemeenschap	(Functioneel) stelsel van elkaar beïnvloedende verschillende soorten organismen tezamen gebonden aan een bepaald milieu.
Limnofiel	Een voorkeur hebben voor habitats met langzaamstromende tot stilstaande wateren.
Milieu	Het geheel van abiotische en biotische factoren dat op een organisme of levensgemeenschap inwerkt.
Mitigatie	Het treffen van verzachtende maatregelen.
Monitoring	Het volgen van de ontwikkelingen in de tijd aan de hand van een of meer parameters (bijvoorbeeld flora).
Rheofiel	Gebonden aan/met een voorkeur voor stromend water.
Semi-aquatisch	In het water en op het land levend (bijvoorbeeld amfibieën).
Stapsteen	Punt- of vlakvormig element in het landschap (poel, bos) dat de verspreiding van diersoorten vergemakkelijkt.
Terrestrisch	Op het land voorkomend.
Waterhuishouding	De wijze waarop water in een bepaald gebied opgenomen, verplaatst, gebruikt, verbruikt en afgevoerd wordt.

LITERATUUR EN BRONNEN

Literatuur

- Broekhuizen, S. e.a. (1992) Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Utrecht.
- Bos, F. e.a. (2006) De dagvlinders van Nederland. Utrecht.
- Koelman, R.M. & J.R. Regelink (2007) Vleermuisinventarisatie Providentia-terrein te Sterksel. Arnhem.
- Kok, J. (2007) Broedvogels van Landgoed Providentia in 2007. Beek/Ubbergen.
- Limpens, H. e.a. (1997) Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Utrecht.
- Nieuwland Advies (2008) Natuurwaarden Providentia/terrein in Sterksel (Heeze). Wageningen/Heeze.
- RAVON (diverse jaren) Verspreidingsatlassen reptielen, amfibieën en vissen. Nijmegen.
- SOVON (2002) Atlas van de Nederlandse broedvogels. Leiden/Utrecht.

Bronnen

- Provincie Noord-Brabant Streekplan en natuurinformatie.
- Natuurloket Overzicht beschermde soorten.
- Ministerie van LNV Natuurwetgevingsaspecten.

Providentia-gebouw

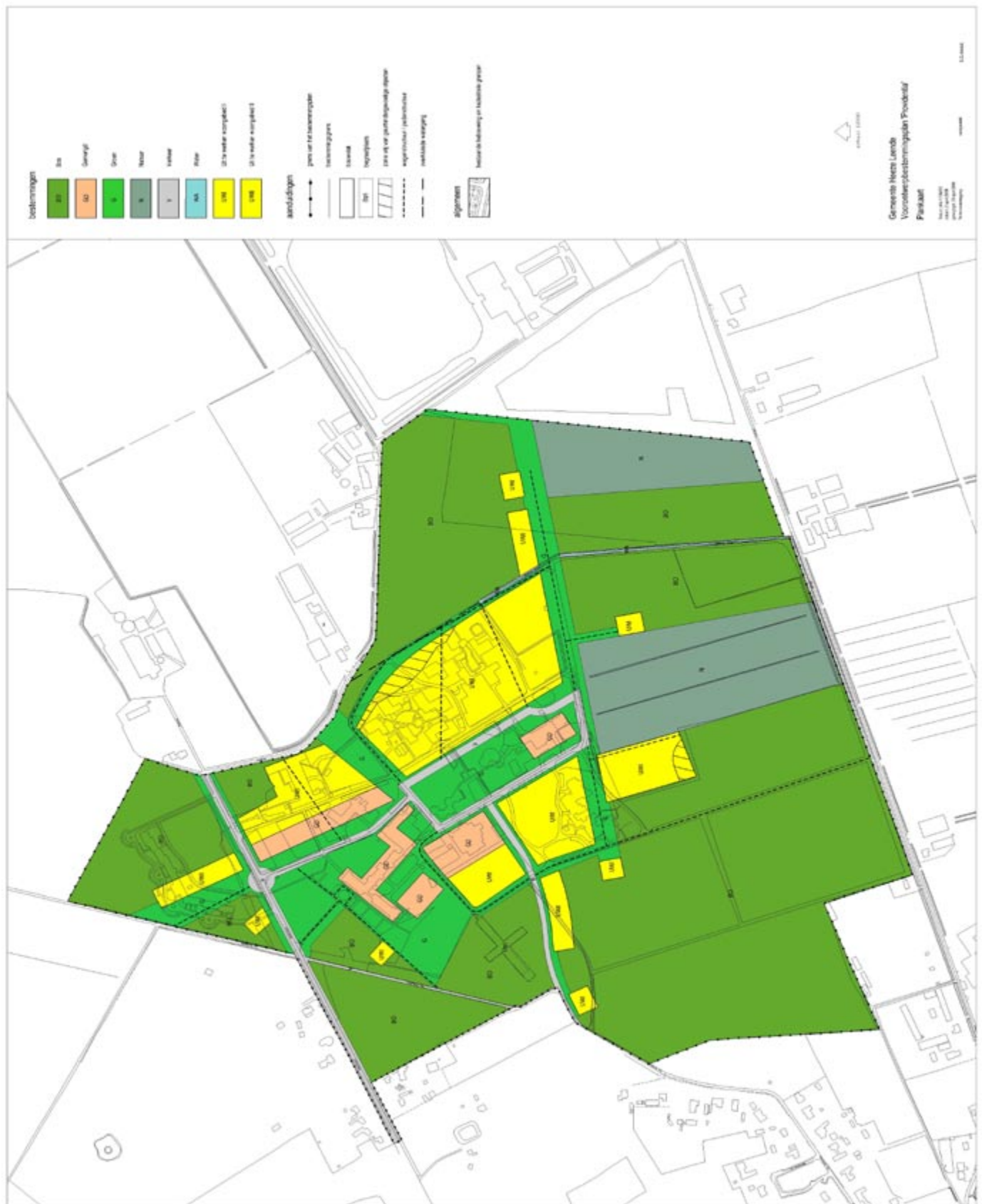
BIJLAGE 1 GHS en RNLE

Gewone grootoorvleermuis

BIJLAGE 2 Voorontwerp bestemmingsplan

Nieuwland Advies

Nieuwland Advies is een adviesbureau, gespecialiseerd in beleidstrajecten voor het stedelijk en landelijk gebied. Nieuwland Advies is sterk in de praktische uitwerking van dat beleid in beheer- en inrichtingsplannen, onderzoek en expertise-ontwikkeling en in de organisatie en uitvoering van communicatie-activiteiten. Onze kracht ligt in creatief meedenken en in de kennis van het beleid en de praktijk. Het proces - de communicatie, het draagvlak en het meedenken van betrokkenen- krijgt bij ons veel aandacht. Nieuwland Advies staat voor ruimtelijke kwaliteit. De principes van een duurzame samenleving komen terug in onze dienstverlening en bedrijfsvoering.

Nieuwland Groep

Nieuwland Advies

bezoekadres **Haagsteeg 4**
postadres **Postbus 522**
6700 AM Wageningen
telefoon + **31.(0)317.467.246**
fax + **31.(0)317.467.200**
e-mail **advies@nieuwland.nl**
www.nieuwlandadvies.nl

Nieuwland Automatisering

bezoekadres **Plantsoen 15**
postadres **Postbus 522**
6700 AM Wageningen
telefoon + **31.(0)317.421.711**
fax + **31.(0)317.425.046**
e-mail **info@nieuwland.nl**
www.nieuwland.nl

Nieuwland Opleidingen

bezoekadres **Plantsoen 15**
postadres **Postbus 522**
6700 AM Wageningen
telefoon + **31.(0)317.421.711**
fax + **31.(0)317.425.046**
e-mail **info@nieuwland.nl**
www.nieuwland.nl